

NUR HAREKETİNİN YENİ TARİHSEL KAVŞAĞI VE RİSALELERİN KÖK PARADİGMALAR ÜZERİNDEN KİTLESİNİ SÜREKLİ İNŞASI

İbrahim KAYGUSUZ¹

Öz

Risale-i Nur hareketi, tarihsel sürecinde, kendi varoluşsal akışını etkileyen bir dizi toplumsal olayla karşı karşıya gelmiştir. Hareketin kurucu aktörü olan Said Nursi'nin 1960 tarihinde vefat etmesi ile 12 Eylül 1980 İhtilali bu olaylardan iki tanesidir. 15 Temmuz 2016 tarihi, Nur hareketinin yeni bir tarihsel kavşağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyolog Şerif Mardin, *Bediüzzaman Said Nursi Olayı* adlı çalışmasında Victor Turner'a ait "kök paradigma" kavramı üzerinden Nur hareketinin "kendini yeniden üretme" sürecini anlamaya çalışmaktadır. 15 Temmuz hadisesi ile birlikte tarihte üçüncü bir faz'a geçen Nur hareketinin, risale metinlerindeki "kök paradigmlar" üzerinden kendini yeniden nasıl ve hangi istikamette inşa edeceği birinci kritik imtihan olarak karşımızda dururken; bu yeni tarihsel kavşakta Müslüman entellektüellerin, dindar kitlelerin ve siyasal iktidarların Nur hareketi ile küresel güçlere yaslanmış olan sapkın FETÖ hareketi arasında ahlaki olmayan bir ilişki kurup kurmayacakları ikinci önemli imtihan olarak karşımızda durmaktadır.

Anahtar Kelimeler

15 Temmuz, kök paradigma, lehçe, Nur hareketi

RISALE-I NUR MOVEMENT AT A NEW HISTORICAL CROSSROAD AND THE PERPETUAL CONSTRUCTION OF ITS COMMUNITY BY ROOT PARADIGMS IN RISALE-I NUR

Abstract

Risale-i Nur Movement confronted a certain number of turning points in its history which also influenced the fundamentals in its development. The passing of its founder and the 1980 coup d'état are two examples. 15 July 2016 is also a new

¹ Sosyolog (Doktora), Süleyman Demirel Üniversitesi, ibrahimkaygusuz@gmail.com
Gönderim Tarihi: 02.08.2017, Kabul Tarihi: 15.09.2017

crossroad for Risale-i Nur Movement. Sociologist Şerif Mardin tries to understand the “self-reproduction” process of Risale-i Nur Movement in his work *The Case of Bediüzzaman Said Nursi* by using the concept of “root paradigm” which is coined by Victor Turner. The way of self-reconstruction of Risale-i Nur Movement by using its root paradigms is the first crucial examination of the movement. At this new historical crossroad, whether the Muslim intellectuals, religious communities and political powers will claim a connection between the Risale-i Nur Movement and FETO organization is the second important examination.

Keywords

July 15, language, Nur Movement, root paradigm.

Giriş

Bu makalenin ilk iki başlığı teorik bir analize ayrıldı. Bu teorik analizde din, kültür, lehçe ve kök paradigma kavramları Şerif Mardin’in Said Nursi çalışması üzerinden anlaşılmaya çalışıldı. Sonraki başlıklar bu teorik tartışmanın zemini üzerinde ilerledi. Hedef, Şerif Mardin’in Said Nursi okumaları için kullandığı kök paradigmlar kavramından hareketle Risale-i Nur hareketinin bugününü anlamaktır.

Nur hareketinin bugününü anlamak Risale-i Nur metinlerinin kök paradigmlarını bilmeyi gerektirir. Çünkü bu kök paradigmlar, Nur hareketinin hem ontolojik varoluş zemini hem de sürekliliğini sağlayıcı temel dinamiklerdir.

Bu makalenin birinci argümanı, 15 Temmuz hadisesinin Nur hareketini tarihindeki üçüncü faz’a taşıdığı yönündedir. Birinci faz, Said Nursi’nin yaşadığı dönemi kapsamaktadır. İkinci faz, kurucu aktörün 1960 yılındaki vefatı ile başlayan ve bugüne kadar devam eden evresini kapsamaktadır. Üçüncü faz ise, içinden geçtiğimiz şu dönemin başlangıç noktasını teşkil ettiği yeni tarihsel kavşak ve sonrasını içermektedir. Bu yeni tarihsel kavşağın kilometre taşı 15 Temmuz hadisesidir. Bu üç faz kendi içinde farklı alt devrelere ayrılrsa bile temeldeki üç zamansal kategoriyi değiştirmemektedir. Nur talebelerinin bu üçüncü tarihsel kavşaktaki iradeleri, geleceklerini şekillendirecektir.

İkinci argüman, Risale-i Nur’daki kök paradigmların, hem Nur kitesini sürekli inşa ettiği hem de küresel çağın çıkmazları için doğru anlam çerçeveleri ürettiği yönündedir. Risale-i Nur’un kök paradigmları üzerinden yükselen dinamik ve doğurgan gücü üçüncü faz’a geçen Nur hareketini sahih bir zeminde yeniden inşa edecek, daha güçlü kılacak ve kirli bulaşıklarından arındıracaktır.

Makalenin son kısmını teşkil eden üçüncü argüman ise, 15 Temmuz süreci ile birlikte bir “sapkın tipoloji” ile imtihan edilen Türkiye Müslümanlarından, entelektüel camiadan ve İslamcı kanattan bazı kimselerin bu sapkın tipolojiler ile Said Nursi ve Risale-i Nur hareketi arasında şer’i olmayan bir ilişki kurduğundan ötürü imtihanı kaybettiği yönündedir. Geçen yılın arşiv taramaları ile netleştirilebilecek olan bu argümanın bütün detayları büyük bir yekûn teşkil edeceğinden ayrı bir makalenin konusu olmalıdır.

Din, Kültür ve Lehçe

Bir dini veya dinî grubu anlamada dil ve kültür önemlidir. Dinin geniş dünyası içerisinde ortaya çıkan farklı dini grup, cemaat veya mezhepler, kültürlerine özgü yeni diller ortaya çıkarabilirler ve bir takım kavramlara yeni anlamlar yükleyebilirler. Dinî bir grubun sosyolojisini anlamada dilsel çözümlenmeler (Erkan 2014, 167) ve dile ait kültürel bağlamlar yol gösterici rehberlerdir. Din, kültür ve dilin bu iç içeliği insan hayatının sosyal pratiklerine yansır. Sosyolog Şerif Mardin *Bediüzzaman Said Nursi Olayı ve Modern Türkiye’de Din ve Toplumsal Değişim* adlı çalışmasında bu çoklu sosyal durumu “lehçe” kavram üzerinden anlatmaya çalışır. (Mardin 1994, 12)

Her dinî grup kendi dünya görüşünü dile işler, içeriksel ve anlamsal müdahalelerde bulunarak yeniden inşa eder. Buradaki dil sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir göstergeler dizgesi olarak özel bir dünya görüşü taşır. Dile yeni anlamlar katılır kimi kavramlar grubun doktrinlerine uygun şekilde sembolleştirilir ve yüceltilir. Böylece grubun sınırları içselleştirilmiş bu yeni anlamlar ve kavramlarla yeniden çizilir. Böylelikle dil bir dinî grubun veya cemaatin inşasında önemli bir rol oynar. Zira cemaatin aslı unsuru olan “biz” bilinci ortak bir hakikate içkin bir dilin (Erkan 2014, 174-175) kullanımıyla ancak mümkün olabilecektir.

Dil ve kültüre ait bu sembolleştirme, yüceltme ve yeniden inşa süreci grubta içkin bir psikolojiyi ve dinamizmi barındırır. Bu çoğu zaman dışarıdan üstünkörü bir okuma ile çözülmesi mümkün olmayan bir durumdur. Din, kültür ve lehçe ilişkisini Said Nursi ve oluşturduğu ekol özelinde yorumlayan Şerif Mardin, çalışmasında kullandığı yöntemi ve seçtiği kavramları şu şekilde dile getirir:

“Bediüzzaman’ın hayatına ve öğrencileri üzerindeki etkisine en çok ışık tuttuğumu kabul ettiğim kavramların seçiminde, kültür, kültür çevresinde de toplumsal ilişkilerden kaynaklanan lehçe, söylem ve toplumsal pratik kavramlarını kullandım. Lehçe derken, toplumsal ilişkilerin belirli bir alanında kullanılan özel dili kastediyorum. “Söylem” ise bu lehçenin, daha belirgin pratik kaygıların aracılığıyla şekillendirilişidir. İslam dini üzerinde yazarlar, İslamiyet’in yalnız bir dini inançtan

ibaret kalmadığını, toplumlardaki hayatı şekillendirdiğini, siyasî yükümlülükler için temel sağladığını, kısacası gündelik hayatla toplumsal ve siyasal örgütlenmenin en küçük boşluklarına bile nüfuz ettiğini belirtmişlerdir. Bu yazarların açıklamadıkları ise böyle bir toplumun kendini hangi süreç içinde yeniden ürettiğidir. Benim ileri sürdüğüm husus, bu toplumları meydana getiren üyelerce yaygın biçimde kullanılan İslamî bir lehçenin, aynı toplumların kendilerini yeniden üretmeleri süreciyle bağlantılı olduğudur” (Mardin 1994, 11-12)

Mardin’in dile getirdiği “bir toplumun kendini yeniden üretme sürecini” dinî bir grup olarak Risale-i Nur hareketinin bugünü üzerinden anlamaya çalışmak önemlidir. Mardin’in aynı çalışmasında lehçe kavramı ile ilişkilendirdiği diğer bir kavram ise “kök paradigma” dır.

Bu makalede önce kök paradigmanın kavramsal çerçevesi üzerinde kısaca durduktan sonra bu kavramın anlam dünyasından hareketle Risale-i Nur cemaatinin kendini yeniden üretme serüvenini Said Nursi’nin telif ettiği Risale-i Nur metinleri, metinlerin mobilize ettiği büyük kitle ve kitlenin bugünkü durağına ait pratikler üzerinden okumaya çalışacağım.

Kök Paradigmalar

Şerif Mardin, lehçe kavramını İngiliz Antropolog Victor Turner’den aldığı “kök paradigma” ile ilişkilendirerek açıklar. Turner’e göre kök paradigma, “bireyler için kültürel ‘haritalar’ olarak işlev gören anlam kümeleridir.” Ona göre kök paradigmalar, kişilere, kendi kültürleri çerçevesinde bir yol bulma imkânı sağlarlar. (Mardin 1994, 12)

Turner’in konu ile ilgili tanımlaması şu şekildedir: “Süreçlerin açık adet ve kurallarla koşullandırılmadığı, belirlenmediği ya da yönlendirilmediği durumlar için ileri süreceğim hipotez şudur: Bu durumda belli başlı aktörler, sosyo-kültürel süreçteki ana akımın ve bu sürecin eğitim ve kalıplaşmış durumlarda tekrarlanan hareket modelleri gibi insanların topluma katıcı araçlarının ötesinde şekillenen subjektif paradigmalar tarafından yönlendirilir. Bu tür paradigmalar, taşıyıcılarının davranış biçimini, zamanlamasını etkilemektedir.” (Mardin 1994, 12)

Victor Turner’e ait kök paradigma kavramını farklı yörüngeye ait bir kültür ve toplumsal pratikler kümesi (özelde Said Nursi ve hareketi) üzerinden yeni bir bağlama oturtmak elbette Mardin’in önemli bir başarısıdır. Mardin, Said Nursi çözümlenmeleri için başvurduğu “söylem” yöntemi için de Michel Foucault’dan ayrıldığı ve benzeştiği yönleri ilgili çalışmasında dile getirmektedir.

Mardin’e göre Said Nursi Osmanlı İslam toplumunda yaygın olan kavramları can-

landırıp etkili hale getirmektedir. Toplum bu kavramlar üzerinden dine yeniden yönelmektedir. Bu yönelmelerin kaynağı “kök-paradigma”lardır. Mardin’e göre “gazi” kavramı bu kök paradigmaya bir örnektir. Gaziliğin İslam toplumlarındaki sembolik ve kutsal karşılığı önemlidir. İslam toplumlarının sosyal pratiğini etkileyen bu örnek kavram Risale-i Nur hareketinde de yönlendirici rol oynar. Mardin bu yönlendirici durumu örnekler üzerinden anlatmaktadır. Bu anlamda “helal-haram,” “namus,” “kanaat,” “rızk,” “hak” ve “adalet” gibi bir çok kök paradigma toplumsal pratikte dine yönlendirici rol oynar.

Sosyolog Şerif Mardin, lehçe, kültür ve din ilişkisi üzerinden Said Nursi olayı ile ilgili yaptığı bu sosyolojik analizlerini 15 Temmuz tarihsel kavşağından sonra “Nur cemaati pratiğinde” yeniden yapmalıydı. Çünkü bu bağlamda yapılan ve yetkin olmayan “yarım hoca” analizleri sosyal bilimlerin özgün seviyesine yakışmayan sonuçlar doğurabilmektedir.

Risale-i Nur Hareketinde Yeni Bir Tarihsel Kavşak

İslam tarihinde ihya, tecdid ve ıslah gayelerini gerçekleştirmek isteyen şahıslar ve çevreler öncelikle Müslümanların önündeki sorunları tespit etmek, sonra bu sorunları çözmek için gayret göstermişlerdir. Mehmet Ali Büyükkara’ya göre bazı faaliyetler şahsî olmaktan çıkmış ve İslam dünyasının düşünce ve siyasetinde hayli etkili olan organize hareketlere dönüşmüştür. Büyükkara’ya göre bu organize yapıların izlemiş oldukları usul ve yöntemler benzer özellikler göstermemektedir. Bir kısmı Müslümanlığın geleneksel mirasına tutunmuş ve yenilenmeye mesafeli durmuştur. Diğer bir kısmı geleneksel mirası ciddi şekilde sorgulamış, hatta reddetmiş ve modern bir reformculuğa girmiştir. Bazı hareketler ise bu iki tarz arasında bağdaştırıcı bir çizgi geliştirmiştir. Geleneğe takılıp kalmanın ağırlaştırıcı sonuçlarıyla yüzleşmek veya reformculuğun riskini üstlenmek yerine, pragmatik bir şekilde kısa ve orta vadeli sosyo-politik ıslahatlar için çalışmak bazı hareketler için daha faydalı ve makul bir yöntem olarak görülmüştür.” (Büyükkara 2017, 21-22)

İslam dünyasındaki bu dini hareketlerin tamamı büyük kurucu aktörler sayesinde ortaya çıkmıştır. Bu hareketlerin hepsi kurucu aktörden sonra varlığını devam ettirme gayesinde olmuşlar ve bu gayeye matuf gayret göstermişlerdir. Sonuçta bazı gelenekler bugüne kadar ayakta durabilmiş bazıları ise varlıklarını idame ettirememişlerdir. Bir dini hareketi gelenek haline getirerek yarınlara taşıyan temel dinamikler ise hiç şüphesiz geleneğin kurucu aktörü ve onun ürettiği temel metinler olmuştur.

Örneğin Anadolu coğrafyasında sekiz yüzyıl boyunca büyük izler bırakmış olan

Mevlâna Celâledîn-î Rumî ile onun izinde gidenlerin kurumsallaştırdığı Mevleviliğin dünü ve bugünü ile ilgili yapılacak sosyolojik bir okuma, kurucu aktör ve onun ürettiği temel metinler ile devamındaki geleneğin sürdürülebilirliğini anlama noktasında karşılaştırmalar ve çıkarımlar yapmamıza yardımcı olacaktır.

Sekiz yüzyıl önce Mevlâna ve onun insanlığa miras bıraktığı *Mesnevi*'si vardı ama kurumsal Mevlevilik yoktu. Sekiz yüz yıl sonra bugün yine Mevlâna ve *Mesnevi*'i var ama onun müteakipçileri tarafından kurumsallaştırılan Mevleviliğin izleri görülmemektedir.

Çünkü kurumsal Mevlevilik tarihî seyir içinde devlet gücü ile ayakta durmuştur. Bugün böyle bir durum söz konusu olmadığı için Mevlevilik Müslüman coğrafyada belirgin bir sosyolojik tabana karşılık gelmemektedir. Mevlâna ise bilakis (özünden büyük çapta koparılmış olsa bile) küresel bir sermaye olmaya devam etmektedir.

Görüntü mü gerçek mi, sermaye mi talep mi tartışmalarından öte kurucu bir güç olan Mevlâna'nın temel metinlerindeki "kök paradigma"lar yani *Mesnevi-i Şerif* ve *Divan-ı Kebir*'deki kucaklayıcı Kur'anî ve nebevî dil onu güçlü bir şekilde var etmeye devam etmektedir.

Kurucu aktörden sonra Hüsameddin Çelebi, oğlu Sultan Veled, torunu Ulu Arif Çelebi, Pir Adil Çelebi veya Şeyh Galip gibi güçlü birçok kişi bu geleneğe büyük katkılar yaptığı halde Mevlâna'nın kıyaslanamaz üstünlüğü ötekilerini gölgede bırakmış ve tarihe mal olmuştur.

Konumuz olan Nur hareketinin ortalama yüz yıllık tarihi seyrine baktığımızda, Said Nursi, Risale-i Nur ve Nur hareketi üçgeninde tarihin nasıl bir seyir izleyeceği önem arz etmektedir. Hiç şüphesiz üçgenin A ve B köşeleri ile ilgili kader ağlarını ördü ve tarihsel konularına yerleştirdi. Problem C köşesi ve bugünün Nur hareketi ile ilgilidir. Nur hareketinin kadere fetva verdirerek tarihe tekerrür mü verdirecekleri yoksa üçgenin C Köşesine yerleşerek ilahi döngüye layık mı olacakları, endişeli bir imtihan olarak karşımızda durmaktadır.

Büyük kurucu aktörün dar-ı ahirete intikal ettiği 1960 tarihi, Nur hareketinin ilk büyük kırılma anıdır. Bu kırılma sonrasında Nur hareketi hemen hiçbir negatif durum yaşamadan bugüne kadar var olmaya devam etmiştir. Bu sürecin ilk on bir yılında Said Nursi'nin en yakın talebesi Zübeyir Gündüzalp'in dirayetinin büyük etkisi olmuştur. Sonraki süreçte 12 Eylül ihtilali hariç büyük bir badire yaşanmamıştır. Bu tarihî seyirdeki istikrarda Said Nursi'nin hayatta olan talebelerinin azımsanmayacak katkısı olmuştur. Fakat Risale-i Nur eserlerinin donmaya müsaade etmeyen doğurgan ve dinamik karakteri hareketi sürekli aslî zemininde yürütmeye devam etmiştir. Ana omurga Risale-i Nur metinleri sayesinde her duruma senkronize olmayı bilmiş ve ne-

bevî çizginin aslına hâle gelmemiştir.

Fakat bugün Nur hareketi kendini bir başka tarihi kavşağın içinde bulmuştur. 15 Temmuz 2016 günü bu tarihi kavşağın başlangıç noktasıdır. Bu tarihi kavşak Nur hareketinin tarihindeki üçüncü fazdır. Said Nursi'nin hayatta olup kuvvetli imanı, samimi duruşu ve yüksek performansı ile Kur'an'a hizmet ettiği ilk devre birinci fazdır. Bediüzzaman'ın dar-ı ahirete intikal ettiği 1960 tarihinden bu güne kadarki süreç ikinci faz, 15 Temmuz 2016 ve sonrası ise üçüncü faz olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu yeni fazda Nur hareketi dünyada özellikle de Anadolu coğrafyasında tarihin yeni şartları ile karşı karşıya kalmıştır. Bu fazda patolojik bir kişiliğin ve küresel güçlere yaslanmış bir fitne hareketinin Said Nursi ile ilişkilendirilmesi gibi ahlaksız bir durum ortaya çıkmıştır. Bu faz her Müslüman, entelektüel veya İslamcının, Sosyolog Ergün Yıldırım Hoca gibi "Fethullah Gülen ne kadar Müslüman ise o kadar Nurcudur" diyemediği çelişkili bir tarihî kavşaktır.

Tam bu kavşakta Nur hareketinin tercihleri hayatî önem kazanmaktadır. Endişeli soruların bazıları şunlardır: Cemiyetleştirilen bir cemaat mi yoksa Risale-i Nur'un sahih zemininde yol alan bir cemaat mi; kurumsallaşan ve devlet gücüne yaslanan bir hareket mi yoksa bireyi önceleyen cihad-ı manevi mi; Hz. Muaviye'nin tercihi mi yoksa Hz. Ali'nin mesleği mi; adalet-i mahza mı yoksa adalet-i izafiye mi; vasat bir ümmet dili mi yoksa iktidar ve güç söylemi mi; yerel ve küresel güçlerle ittifak mı yoksa Kur'an'ın cadde-i kübrasıyla kanaat mi; manevi hilafet mi yoksa maddi saltanat mı; Risale-i Nur'un inşa edici rahmanî dili mi yoksa bireysel akılların heva ve hevesi mi?

Mutlak gücü hedefleyen her siyasallaşma, terörize olmuş bir zihinsel tutumun yansıması olan her radikalizm veya nefsin fir'avunluğunun dışı vurumu olan her milliyetçi ve ırkçı söylem, FETÖ'leşmeye mahkumdur. Hâlbuki Risale-i Nur'un dili, vahyin dili olup gizli ajandası yoktur. Bu dil güneş gibi parlak, su gibi şeffaf ve elif gibi doğrudur. Dolayısıyla Nur hareketinin bu yeni tarihî kavşağında Nur talebelerinin iradeleri imtihanlarının sonuçlarını şekillendirecektir.

Risale Metinlerinin Kök Paradigmalar Üzerinden Kitlesini Sürekli İnşa Etmesi

Risale-i Nur hareketinin temel zemini Kur'an ve sünnettir. Nur hareketinin referans kaynağı olan Risale-i Nur metinlerinde odak nokta imandır. Nur metinlerinde esma, nübüvvet, haşir ve adalet gibi temel konular modern zamanların ruhuna uygun bir dille nazarlara sunulmuştur. Fizik evrendeki ilişki biçimlerinden insanlığın toplumsal dünyasına kadar birçok konuyu ele alan risaleler, Müslüman ümmetin imanını inşa eden dinamik ve doğurgan metinler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Said Nursi'nin hayatının büyük bir bölümü hapis, sürgün ve zindanda geçtiği için hukuk, adalet ve insan hakları gibi temel sosyo-politik konularda zengin bir literatür ortaya çıkmıştır. Risale-i Nur külliyyatında büyük bir yekûn teşkil eden lahika ve müdafaa metinleri bu spesifik alana odaklanmıştır. Bu alana ait konular itikadî bağlamda imanla ilişkilendirilerek çözümlenmiştir. Bu çözümler İslam dünyasında tecdid, ihya ve ıslah noktasında önemli roller üstlenmiştir.

Risalelerde ümmetin imanını inşa ederek süreklileştiren bu iki paradigmal eksenle iç içe bir üçüncü eksen alan daha bariz bir görünürlüğü haizdir. Nur hareketinin dışa yansımayan ve Şerif Mardin'in "toplumları yeniden üreten" olarak vurguladığı bu alan, cemaatin temel omurgasını ayakta tutarak süreklileştiren risalelerin kök paradigmalar alanıdır.

Risale-i Nur'un kavram haritasına bakıldığında Said Nursi, cemaatin iç dinamiğine dönük olan bu kök paradigmalar (Mardin'e göre lehçe) alanına sürekli ve bilinçli bir vurgu yapmıştır. *Sözler, Mektubat, Şualar, Lem'alar, İşarat'ül-İ'caz* ve *Mesnevi-i Nuriye* gibi temel imanî eserlerin dışındaki tüm metinlerde talebelerin eylem biçimlerine dönük olan bu kök paradigmalar geniş yer bulmuştur. *Barla, Kastamonu* ve *Emirdağ Lahikaları* bu vurgunun zirve yaptığı üç temel eserdir. Bu eserlerde farklı zamanlarda, farklı kareler içinde ve yaşanan olaylar özelinde cemaat, iman ve Kur'an'la ilişkilendirilmiş bu kök paradigmalar (hizmet rehberleri) üzerinden ayakta tutulur, süreklileştirilir ve yarınlara taşınır.

Biraz daha somutlaştırılırsa; Said Nursi'nin hayatında çeşitli dönemlere ait lahikalar (mektuplar) bulunmaktadır. Bu lahikalar mahiyet olarak birbirinden farklıdır. Barla lahikaları, Risale-i Nur'un ilk telifi ve istinsahı (yazılması ve çoğaltılması) zamanında Said Nursi'nin etrafındaki ilk halka talebelerin kalbî ve ruhi hissiyatlarını yansıtan o günlerin aynası hükmündedir. Kastamonu lahikaları, risalelerin mahiyetini, (Nursi 2012a, 33) talebelerin ilişkilerini ve eylemsel kalıplarını (hatt-ı hareket) tayin eden daha geniş bir daireyi içermektedir. Emirdağ lahikaları, Isparta ve Eskişehir mektuplarını da içine alan, muhatap kitle ile birlikte muhtevanın da daha geniş tutulduğu son dönem mektuplarıdır. Said Nursi'nin Eskişehir, Denizli ve Afyon hapishane dönemlerine ait birçok mektup ve müdafaaları ise *Tarihçe-i Hayat* ve *Şualar* gibi eserlerde neşredilmiştir. Bu mektuplarda, yaşam hakkı, sivil toplum ve adalet gibi siyaset, hukuk ve sosyoloji bilimlerinin alanına giren yaşanmış birçok örnek mevcuttur.

Bu noktada lahikalar özelinde Sosyolog Şerif Mardin'in "grubu sürekli olarak yeniden üreten" olarak ifade ettiği iç dinamizme dönük kök paradigmalardan örnekler vermek gerekmektedir. Bu kök paradigmalar özelde İslam ümmetine dönük tecdid, ihya ve ıslah rolünden çok ümmetle iç içe bir grubun (Nur hareketi) imanını, hey-

canını ve ümmete dair endişelerini canlı tutmaya dönüktür. Bu ümmet içi grubun hayattar olması ümmetin dinamizmini de tetikleyici rol oynayacaktır. Said Nursi'nin hedefinde bu niyetin olduğu açıkça görülmektedir.

Bu niyetin zıddı her dini grupta olduğu gibi Nur hareketinde de arzu edilmeyen sonuçları doğuracaktır. Örneğin, FETÖ'de bu kök paradigmalardan, grup ırkçılığını tetikleyici bir işlev görmesi, kirli ilişkiler zincirini ve korkunç bir terörizmi beraberinde getirmiştir. Bu yaşanmış vakıa, bütün dini gruplar için ders çıkarılacak bir örnek olarak tarihe geçmiştir.

Mardin'in örnek verdiği görünür ve bilinir kök paradigmalardan (helal-haram, namus, kanaat, rızık, hak, adalet) bizim vurgulamaya çalıştığımız grup içi pratiğe dönük kök paradigmalardan arasında işlevsel farklılıklar vardır. Risale-i Nur hareketinin kitle-sini sürekli inşa ederek varoluş dinamizmini sağlayan bu paradigmalardan bazıları şunlardır: İhlas, fedakârlık, şahs-ı manevî, iştirak-i amal-i uhreviye, sadakat, metanet, vefa, şevk, ümit, tevazu, mahviyet, hizmet, dost, kardeş, talebe, gül fabrikası, nur fabrikası, medrese-i Nuriye, takva, azimet, acz, fakr, şefkat, tefekkür vb. Bu kök paradigmalardan bazılarının Risale-i Nur'da onlarca bazılarının ise yüzlerce karşılığı ve örnek olay üzerinden açılımı vardır.

Bu içe dönük kök paradigmalardan Risale-i Nur'da binlerce defa vurgulanmasının çok önemli sebepleri olmalı. Her şeyden önce Batı'da Aydınlanma ile birlikte başlayan yeni tarihsel şartlar (Yıldırım 2015, 15) Müslüman toplumlara yeni durumlar dayatmıştı. Aydınlanma Çağı fikirleri ve sanayi medeniyetinin uzantısı ile şekillenen (Göle 2014, 170) Batı modernizmi, rasyonalist ve pozitivist değerlere göre şekillenmişti. Batı modernitesi, Batı dışı medeniyetlere bu yeni değerleri empoze ederek, dinsel ve geleneksel inançların ortaya çıkardığı cemaat ilişkilerini dönüştürmeyi hedeflemişti.

Son iki yüzyıllık İslam tarihinde Modernleşirmenin çıkmazlarına sıkıştırılmış ümmetin durumu, binlerce Müslüman ulemayı harekete geçirmişti. Yaşadığı günden bugüne ümmeti ihya ve inşa noktasında derin izler bırakan Said Nursi, bunlardan bir tanesidir. Nursi'nin hedefi, iman, Kur'an ve sünnet gibi temel parametreleri ümmetin fikir ve mana dünyasına taşımaktı. Bu kutsî vazife için duru (vahid-i sahih) bir kitleye ihtiyacı vardı. İşte bu kök paradigmalardan ana gayesi bu taşıyıcı duru kitleyi mobilize etmektir. Hedef, rasyonalist ve pozitivist değerlerle donatılmış dünün Batı modernitesi ile bugünün küresel gücünün yok etmeye çalıştığı Müslüman ümmeti "Nur toplumu" (Yıldırım 2015, 198) dönüştürmektir. Bu toplumu oluşturmaya matuf olan bu kök paradigmalardan hiç birisinde tasannu ve tekellüfün izlerine rastlanmamaktadır. Bunlar sahih bir duruşun ortaya çıkardığı yeni bir dil, lehçe yani kök paradigmalardır. FETÖ'nün içinden cımbızla çalarak meş'um emellerine alet ettiği ve kirlettiği bu dilin

(kavramlar, kök paradigmlar) Said Nursi'deki karşılığı çok berraktır.

Bir dizi kitap çalışması hacminde bir yoğunlaşmayı/analizi hak eden bu kök paradigmlardan bazılarını sadece iki küçük metin üzerinden içerik analizi yöntemi ile örneklendirmeye çalışalım. Birinci örnek, Said Nursi'nin *Şualar* adlı eserinde yer alan bir soru ve cevap metnidir:

“Soru: Risale-i Nur'un iman ve tevhid için büyük taahhütleri ve küllî teşhizatları gittikçe çoğalıyor. Ve en muannid bir dinsizi susturmak için yüzde birisi kâfi iken, neden bu derece hararetle daha yeni taahhüt yapıyor?”

“Cevap: Risale-i Nur, yalnız bir cüz'î tahribatı ve bir küçük haneyi tamir etmiyor. Belki küllî bir tahribatı ve İslamiyet'i içine alan ve dağlar büyüklüğünde taşları bulunan bir muhîttir kal'ayı tamir ediyor. Ve yalnız hususî bir kalbi ve has bir vicdanı ıslaha çalışmıyor. Belki, bin seneden beri tedarik ve terâküm edilen müfsid aletlerle dehşetli rahnelenen kalb-i umumîyi ve efkâr-ı âmmeyi ve umumun ve bâhusus avâm-ı mü'mininin istinadgâhları olan İslâmî esasların ve cereyanların ve şairlerin kırılmasıyla bozulmaya yüz tutan vicdan-ı umumîyi, Kur'an'ın i'câzıyla ve geniş yaralarını Kur'an'ın ve imanın ilaçlarıyla tedavi etmeye çalışıyor. Elbette böyle küllî ve dehşetli tahribata ve rahnelere ve yaralara, hakkalyakîn derecesinde, dağlar kuvvetinde hüccetler, cihazlar ve bin tiryak hâsiyetinde mücerreb ilaçlar ve hadsiz edviyeler bulunmak gerektir ki, bu zamanda Kur'an-ı Mucizü'l-Beyânın i'câz-ı manevîsinden çıkan Risale-i Nur o vazifeyi görmekle beraber, imanın hadsiz mertebelerinde terakkiyat ve inkişafata medardır.” (Nursi 2012c, 240)

Sorunun içinden üç kök paradigma dikkatimizi çeker: “taahhüt, teşhizat, muannid.” Biraz uzunca olan cevabın içinden çıkardığımız on üç tane kök paradigmayı uzatmak adına kısa cümlelerle açıklamaya çalışacağız. Cevap metninde tespit edebildiğimiz kök paradigmlar şunlardır: cüz'î tahribat, küçük hane, tamir, muhit kal'a, bin senelik terâküm, müfsid aletler, dehşetli rahne, efkâr-ı amme, şair, vicdan-ı umumî, hakkalyakîn, edviye, Kur'anın i'câz-ı manevîsi.

Sorunun içinde yer alan “taahhüt” kavramı ile modernleştirici batının materyalist, pozitivist fikrî saldırıları karşısında Risale-i Nur metinlerinin İslam imanına ve tevhid dönük presleme tutumuna ve odaklı vurgularına dikkat çekilmektedir. “Teahhüt” kavramı ile Risale-i Nur metinlerindeki çözüm üretici içeriğe ve söylemsel başarıya işaret edilmektedir. “Muannid” ise, İslam'a karşı savaş konumuna geçen ve dönemin fikrî sapmalarını temsil eden prototipleri tanımlayıcı bir kök paradigmadır.

Cevap kısmını teşkil eden ikinci paragraftaki kök paradigmlara birer cümle ile tanıtılmaya çalışılırsa; “Cüz'î tahribat”, yaşanan döneme ait fikri çöküşün spesifik olmadığını vurgulayan bir metafor; “küçük hane”, bu fikri çöküşün etkilediği coğrafi

alanın lokal olmadığını anlatan ikinci bir metafor; “tamir” ise Risale-i Nur metinlerinin bu spesifik olmayan fikri çöküşe ve lokalize olmayan geniş kapsamlı yıkıma karşı çözüm üreten pozisyonuna dikkat çeken bir kök paradigmadır.

“Muhît kal’a”, Risale-i Nur’un İslam dünyası ile ilgili perspektifine, holistik ve kuşatıcı bakışına işaret ederken “bin senelik terâküm”, her türlü inkâr, bidat ve dalalet düşüncelerinin getirisi olan tarihsel fikri kırılmaya ve bin iki yüz yıllık birikimin negatif sonuçlarına işaret etmektedir.

“Müfsid âletlerle dehşetli rahnelenen kalb-i umumî ve efkâr-ı âmme.” Üç paradigmayı birden içeren bu terkipler Bediüzzaman, her türlü sapkın inanışlardan ve felsefenin sapkın tarafından çıkararak imanın özüne sızan küfür tohumlarına ve bu tohumların ümmetin fikrî kamuoyunda açtığı derin yaraya işaret etmektedir. “Şeair,” ümmet bilinci tahkim eden selam, namaz ve sarık gibi sembollerin işlevselliğinin yok edilmesine ve bu duruma dönük bir teyakkuza işaret eden bir kök paradigmadır. “Vicdan-ı umumî,” bu kırılmanın ümmetin pratiğinde ortaya çıkardığı itikadî ve davranışsal bozulmaya işaret ederken, “hakkalyakîn” kavramı, bu kırılmayı tamir eden imandaki düzeylerin zirvesini adres gösteriyor. Burada zirvede durarak fonksiyonel bir pozisyon alan Risale-i Nur metinlerine söylemsel düzeyde bir işaret vardır. “Edviyeler” kavramı ile risalelerin bu düzeye taşıyıcı parametrelerine işaret ederken “Kur’an’ın i’câz-ı manevîsi” terkipleri, bu parametrelerin Kur’an ile olan doğrusal ilişkisine işaret eden bir kök paradigmadır.

Kastamonu Lahikası adlı eserde yer alan ikinci metnin bu bağlamda içerik analizini yapmaya çalışalım. Metnin tarafımızdan kısaltılmış iki paragrafı aşağıdaki şekildedir:

“Risale-i Nur talebelerinin hasları olan sahip ve varisleri ve haslarının hasları olan erkân ve esasları olan kardeşlerime bugünlerde vuku bulan bir hadise münasebetiyle beyan ediyorum ki, Risaletü’n-Nur hakaik-i İslâmiyeye dair ihtiyaçlara kâfi geliyor, başka eserlere ihtiyaç bırakmıyor. Kat’î ve çok tecrübelerle anlaşılmış ki, imanı kurtarmak ve kuvvetlendirmek ve tahkikî yapmanın en kısa ve en kolay yolu Risale-tü’n-Nur’dadır. Evet, on beş sene yerine on beş haftada Risaletü’n-Nur o yolu kestirir, iman-ı hakikîye isal eder. ... Yirmi seneye yakındır ki Kur’an ve Kur’an’dan gelen Resailü’n-Nur bana kafi geliyorlardı... Elbette siz, yirmi derece daha ziyade muhtaç olmamak lazım gelir. Hem madem ben sizlere kanaat ettim ve ediyorum, başkalarına bakmıyorum, meşgul olmuyorum; siz dahi Risaletü’n-Nur’a kanaat etmeniz lazımdır, belki bu zamanda elzemdir.”

“Hem şimdilik bazı ulemanın yeni eserlerinde meslek ve meşrep ayrı ve bid’atlarla müsait gittiği için, Risaletü’n-Nur zındıkaya karşı hakaik-i imaniyeyi muhafazaya çalışması gibi, bid’ata karşı da huruf ve hatt-ı Kur’anı muhafaza etmek bir vazifesi

iken, has talebelerden birisi bilfiil huruf ve hatt-ı Kur'aniye'yi ders verdiği halde, sırrı bilinmez bir hevesle, huruf ve hatt-ı Kur'aniyeye, ilm-i din perdesinde tesirli bir surette darbe vuran bazı hocaların darbeye istimal ettikleri eserleri almışlar... Ey kardeşlerim; Mesleğimiz, tecavüz değil tedafüdüdür. Hem tahrip değil, tamirdir. Hem hâkim değiliz, mahkûmuz. Bize tecavüz eden hadsizdirler. Mesleklerinde, elbette çok mühim ve bizim de malımız hakikatler var. O hakikatlerin intişarına bize ihtiyaçları yoktur. Binler o şeyleri okur, neşreder adamları var. Biz onların yardımlarına koşmamızla, omuzumuzdaki çok ehemmiyetli vazife zedelenir ve muhafazası lazım olan ve birer taifeye mahsus bir kısım esaslar ve âli hakikatler kaybolmasına vesile olur." (Nursi 2012b, 98-99)

Bu metinde Nur hareketinin müntesip kitlesini mobilize etmeye dönük çok fazla kök paradigma dikkat çekmektedir. Bunlardan yaklaşık yirmi tanesini anlam bütünlüğü içinde tanımlamaya çalışacağız.

Tarih, teorik derinliği başarı ile pratize eden çok az örnek kaydetmiştir. Said Nursi bu durumun somut bir örneği olarak tarihteki yerini almıştır. Bu metnin girişinde, teorik derinliği yüksek olan imanî analizleri hem pratize eden hem de ümmete taşıyan bir cemaat kitlesini onore etmeye dönük kategorik bir sınıflandırma mevcuttur. "Risale-i Nur talebelerinin hasları olan sahip ve varisleri ve haslarının hasları olan erkân ve esasları olan kardeşlerime" cümlesinde ilk bakışta beş tane grup içi kategorik sınıflandırma dikkat çekmektedir. Bunlar "Risale-i Nur talebeleri, haslar, sahipler, varisler, erkânlar ve kardeşler." Bu sınıflandırma (vasıflandırma) ile kitlenin ana omurgasını oluşturan iman ve Kur'an hizmetinin fedakârlar zümresi taltif edilmektedir. Bu sınıfsal kategorilerin anlamsal karşılıkları risalelerde birçok yerde izaha kavuşturulmuştur. Risale-i Nur'un kültürüne, lehçesine ve grup diline aşina olanlar için bu kök paradigmalara bilgi yönü ile sıradan ama motivasyon yönü ile bunun çok ötesinde bir anlama karşılık gelmektedir.

Metinde "imani kurtarmak, tahkiki yapmak" şeklinde yer bulan iki terkip, risalelerde yüzlerce defa yerini bulmuştur. Çağın "iman buhranı" hesaba katıldığında risalelerin bu yöndeki tahkim ve ısrarı kolayca anlaşılacaktır. Devamındaki "on beş haftalık kısaltılmış model" ise bu ihtiyacın kısa zamanda giderilmesine dönük risalelerin fonksiyonel özelliğine dikkat çekilmiştir. Bu ikinci paragrafın anlam bütünlüğü içinde "grubun sürekliliğini üretici" diğer iki kök paradigma ise "kifayet ve kanaat" tır. Burada, müellifin ilmi düzeydeki yetkinliği belli olduğu halde yazılan risalelere kifayet etmesinin, müntesiplerin metinlerdeki bilgi yoğunluğunun farkındalığını netice vermesi gerektiği hatırlatılmıştır. Böylece sürekli bir zihinsel ve davranışsal teyakkuza hali teşvik edilmektedir.

İkinci paragrafta yerini bulan ve Nur kitlesinin kültürel kodlarını taşıyan lehçelerden bazıları şunlardır: “Meslek, meşrep, bid’a, zındıka, hatt-ı Kur’an, tedafü, tamir, hâkimiyet/mahkûmiyet, vazife, esaslar”

Bütün bu kök paradigmalardan süzülen özet anlam şu olmalı: Yakın tarihin “bid’alar” a müsaadekâr bir kesim ulemanın sapmalarına karşı Nurcular Kur’an’ın doğru mesleğini muhafazaya memurdurlar. Bunun birinci adımı Kemalist baskının yok etmeye çalıştığı “Kur’an hurufunu” muhafaza etmektir. Nur talebeleri Kur’an hattını yok etmeye dönük bu fetvacı/darbeci ulema takımına karşı teyakkuza olmalı, onların eserlerine set çekmeli, iddialarını çürütmeli ve mahkûm etmelidir. Bunun için muhatapların hem teorik iddiaları çürütülmeli hem pratikteki yayılma yolları kapatılmalıdır.

Nur hareketinin bu pratik uygulamalarında yol gösterici kilometre taşları ise devamındaki kök paradigmalara yedirilmiştir. Burada siyasallaşmaların, taşkınlıkların, terörize hallerin önu kesilmiş ve omuzlardaki “Kur’anî vazife”ye dikkat çekilmiştir. Bu “meslek” in temelinde korunması veya “tamir” edilmesi gereken velayet, takva, azimet ve sünnet-i seniyye gibi “esaslar” vardır. Bu hizmetleri yapanların “meşrebi” muhataplarına karşı pozisyon alışlarındaki zorunlu “şefkattir.” “Hâkimiyet/mahkûmiyet” metaforu ise bu tür yol alışlarda güç ve iktidar içerici söylemleri netice veren siyasallaşmalara sapmamayı hatırlatmaktadır.

Türkiye’de İslamcı Cepenin Sapkın Bir Karakter ile İmtihanı

Türkiye’de Müslüman grupların birbirleri ile ve devlet ile olan ilişkileri 15 Temmuz darbe girişimi ile birlikte yeni bir konseptte geçti. Devlet, Müslüman cemaatlere karşı daha müteyakkız bir duruma geçerken bir kısım Müslüman entellektüalitenin ve İslamcı bireylerin Nur hareketi ile ilgili negatif söylemleri zerafet düzeyinden pervasız çizgiye doğru kayd. Son on beş yıldır zaten güç ve iktidar ile imtihan edilen bu Müslüman entelijansiya ve İslamcı kalem ehli, bu sefer ihtilal yapmaya kalkışan “sapkın ve sahte” bir karakter ile imtihan edilir oldular.

Bu negatif söylem sahipleri giderek geleneksel Kemalist refleks ve Kur’an’cı/melalcı koro ile aynı dili paylaşır duruma düştüler. Dinî cemaatleri “şeytanlaştırma” gayretleri üzerinden Nur hareketi hedef tahtasına konulur oldu. Yüzyıllık bir tecrübesi ve tarihi hafızası olan Nur hareketinin irfanî geleneği, küresel güçlerle işbirliği yapmış bir şarlatan üzerinden saldırıların hedefi haline getirilmiş oldu. Cemaat mensuplarını “lekeli” görmek artık klasik Kemalist sınırlarına çekilmelidir. Bilhassa ferasetleri açık geleneksel İslamcı çizgiye bu noktada önemli görevler düşmektedir.

Küresel güçlerin ortağı konumundaki Gülen örgütünü Risale-i Nur cemaatine ekmeleme gayreti ahlakî ve Kur'anî değildir. Nur hareketinin tarihsel geleneği bilinmeden ve FETÖ örgütünün Nur cemaati ile geçmişteki ilişki düzeyi anlaşılmadan zihinsel ezberlerle sonuç ve hüküm cümleleri kurmak arzuya fikir sureti giydirmektir.

Dışarıdan bir gözlemlerle dini grupları bütün yönleri ile çözümlenmenin mümkün olamayacağı bilinmelidir. Hele bu dini grup Nur hareketi gibi dâhilî birçok alt grubu bünyesinde barındıran ve Türkiye'de milyonlarca insanın bir şekilde temasa geçtiği büyük bir cemaat ise çözümleme çok daha çetrefil hale gelmektedir.

Doğrudan müntesip olmayan bir bireyin Nur hareketinin gruba içkin hiyerarşilerini ve denklemlerini çözmesi mümkün değildir. Şerif Mardin gibi zirve bir sosyoloğun bile bu konuda birçok denklemi tartışma dışı bıraktığı çalışmasını bilenlerin malumudur. Çünkü gruba içkin dâhilî birçok denklem doğrudan araştırmacının değer ve kabul alanına girmemektedir. Bu dâhilî ilişkiler ağı, zihinsel kodları farklı olan "dışarıdan" bir sosyal bilimciye çok yabancı duracaktır. Nur hareketine karşı ön yargılı bir İslamcı için de durum bundan farklı olmayacaktır. Hâlbuki 15 Temmuz sonrasında yerleşik kabuller üzerinden Said Nursi ve Nurculukla ilgili bir dizi üstünkörü yorum örneği karşımıza çıkmıştır.

Risale-i Nur hareketinin sıfır merkezine kadar inerek sondaj yapmanın ve oradan sonuçlar çıkarmanın asgarî ve ahlakî önkoşulu dediğimiz gibi doğrudan içindedir. İçeriden bir okuma dahi temel metinler ile birey arasına giren bir dizi yetkin olmayan araçlar zincirini bir tarafa bırakmayı zorunlu kılacaktır. Araçlar zincirini bertaraf eden ve doğrudan Risale-i Nur metinleri üzerinden yapılacak olan yetkin ve samimi "okumalar" durumun anlaşılmasına dair önemli ipuçları verebilecektir. Hâlbuki 15 Temmuz sonrasında piyasada dolaşan merdiven altı birçok "sosyal analiz" bırakın ahlakî olmayı, rasyonellik ve nesnellik bağlamında dahi tartışmaya ziyadesiyle açıktır.

Bir dinî grup hakkında söz etmek veya metin yazmak en azından o grubun tarihsel sürecini bir parça bilmeyi zorunlu kılar. Bu sürecin içine kurucu aktör, ikincil düzey kişilikler, bu kişiliklere ait tarihsel ilişkiler, grubun tarihsel kırılma dönemleri ve bugünkü evreye geliş aşamaları gibi temel parametreler girer. Bu tarihsel parametreleri bilmeden Risale-i Nur hareketi ile patolojik kişilikler ve muğlak örgütler arasında ilişki kurmak Said Nursi'nin arı ve duru olan mirasına büyük bir hüremetsizlik olacaktır.

Sonuç

Bir dinî grubu tanımak o grubu var eden dil, kültür ve lehçe gibi temel dinamikleri bilmeyi gerektirir. Her dinî grubun yol haritası konumunda olan bazı kök paradig-

maları mevcuttur. Türkiye’de ve dünyada gelenekselleşen bütün dinî hareketlerde ve cemaatlerde bu tür paradigmalr mevcuttur. Bu paradigmalr, grubun kurucu aktörünün metinleri ve pratik davranışları üzerine inşa edilir.

Yüzyıllık tarihi bir geçmişı olan Risale-i Nur hareketinin de yol haritası hükmünde birçok kök paradigması mevcuttur. Nur hareketindeki bu kök paradigmalrın kaynağı, hareketin kurucu aktörü olan Said Nursi’nin pratik hayatı ve yazdığı Kur’an tefsiri olan Risale-i Nur’lardır.

15 Temmuz 2016 günü, hem Anadolu coğrafyasındaki Müslüman cephe için hem de Nur hareketi için yeni bir tarihsel kavşakğı temsil etmektedir. Nur hareketinde üçüncü bir faz olarak karşımıza çıkan bu tarihî süreçte iki durum karşımıza çıkmaktadır.

Birincisi, Müslüman bazı entelektüellerin, ihtilal yapmaya kalkışan sapkın bir karakter ile imtihan edilmesidir. Bu durumda Nur hareketi ile FETÖ arasında anormal bir ilişki kurularak hem sosyal bilimlerin namusuna halel getirilmiş hem de ahlakın sınırları zorlanmıştır.

İkinci durum, Nur talebelerinin bu tarihsel kavşaktaki iradeleridir. Nur talebeleri ya kurumsallaşarak, siyasallaşarak devlet gücüne dayalı bir söylemi tercih edecekler ya da cadde-i kübra-i Kur’aniye olan sahabe mesleğinin kanaat ve rıza çizgisini tercih edecekler. Bu tercih, onlar için büyük bir imtihan olup dünya ve ahiretteki konularını tayin edecektir. Nur risalelerinde yer alan ve Nur hareketinin sürekliliğini inşa eden bütün kök paradigmalr, Nur talebelerine sahabe mesleğii olan ikinci tercihi adres göstermektedir.

Kaynakça

1. Büyükkara, Mehmet Ali. *Çağdaş İslami Akımlar*. İstanbul: İSAM Klasik Yayınları, 2017.
2. Erkan, Erol. "Hakikati İnşa Aracı Olarak Din Dili." 16 Temmuz 2017 tarihinde erişildi. www.jasstudies.com,ET.
3. Göle, Nilüfer. *Modern Mahrem, Medeniyet ve Örtünme*. İstanbul: Metis Yayınları, 2014.
4. Mardin, Şerif. *Bediüzzaman Said Nursi Olayı Modern Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişim*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.
5. Nursi, Bediüzzaman Said. *Barla Lahikası*. İstanbul: Söz Yayın ve Matbaacılık, 2012a.
6. _____. *Kastamonu Lahikası*. İstanbul: Söz Yayın ve Matbaacılık, 2012b.
7. _____. *Şualar*. İstanbul: Söz Yayın ve Matbaacılık, 2012c.
8. Yıldırım, Ergün. *İslam Toplum Tasavvuru, İslam Modernleşme ve Toplum*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.